

Malarze polscy XIX i XX wieku w PJM

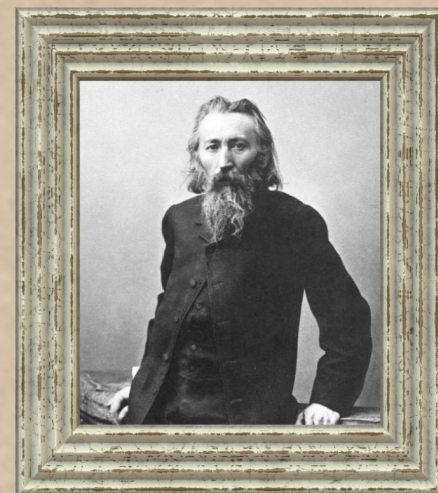

Jan Matejko

Urodził się 24 czerwca 1838 roku w Krakowie w rodzinie mieszczańskiej jako dziewiąte z jedenaściorga dzieci. Jego ojciec, nauczyciel muzyki, był z pochodzenia Czechem, który w poszukiwaniu lepszej pracy przyjechał do Krakowa. Matka Joanna Karolina Rosberg wywodziła się z polsko-niemieckiej rodziny mieszczańskiej. Cała rodzina mieszkała przy ul. Floriańskiej.

Gdy Jan miał siedem lat, jego matka umarła. Dziećmi zaopiekowała ciocia, siostra matki. Nigdy nie zaznał kochającego domu, jego ojciec był dla niego i jego rodzeństwa bardzo surowy. Mimo, że rodzina była w połowie pochodzenia czeskiego, czuli się Polakami i byli gorącymi patriotami. Starsi bracia Jana Matejki, Edmund i Kazimierz walczyli przeciwko Austriakom podczas powstania węgierskiego w latach 1848-1849 oraz w powstaniu styczniowym 1863 roku.

Jan zdradzał duże zdolności plastyczne od najmłodszych lat, natomiast z pozostałymi dziedzinami radził sobie gorzej. W wieku 13 lat został przyjęty do krakowskiej Szkoły Sztuk Pięknych. W SSP odznaczał się wielką ambicją i dużą pracowitością, mimo, że na jego edukację miały wpływ trudności finansowe i znaczna wada wzroku. W Krakowie uczył się przede wszystkim szkicowania, rysunku i malarstwa. Jego głównym nauczycielem był wybitny polski malarz, Władysław Łuszczkiewicz, który inspirował Matejkę do szkicowania krakowskich zabytków, zbierania materiałów, studiowania detali i obrazów.

Dzięki wynikom w nauce, Jan otrzymał w roku 1858 stypendium i wyjechał na dalsze studia do Akademii Sztuk Pięknych w Monachium. Tam spotkał wybitnych malarzy, którzy przedstawiali tematykę historyczną w swych obrazach. Właśnie w tym okresie Matejko przekonał się, że to właśnie malarstwo historyczne najbardziej go interesuje i takie obrazy pragnie malować. W wieku 21 lat namalował obraz „Otrucie królowej Bony”, a w wieku 24 lat słynnego „Stańczyka”.

Jego dwaj bracia walczyli w powstaniu styczniowym. Jan nie brał udziału w walkach z powodu swej wady wzroku. Przewoził natomiast broń dla powstańców i wspierał ich materialnie. Matejko miał 26 lat, gdy odniósł ogromny sukces dzięki obrazowi „Kazanie Skargi”. Dochód ze wstępu na wystawę oddał na sieroty.

W 1864 roku, mógł pozwolić sobie na małżeństwo. Ożenił się z Teodorą Giebułtowską. Para doczekała się pięciorga dzieci. Żona miała bardzo trudny charakter, była despotyczna, kłóliwa. Mówiło się, że Matejko był pod jej pantoflem. Jej twarz posiadają niemal wszystkie kobiety na obrazach Matejki. Zachowanie żony wynikało z choroby psychicznej, która doprowadziła do jej zamknięcia w szpitalu psychiatrycznym.

Problemy finansowe Matejki spowodowane chorobą żony pogłębiały się. Artysta nadmiernie rozdawał własny dorobek artystyczny. Kilka wielkich dzieł подарował narodowi polskiemu, papieżowi przekazał obraz „Sobieski pod Wiedniem”, Francja otrzymała od niego obraz „Joanna d'Arc”. Obdarowywał też obrazami swoich znajomych. Bardzo często wspierał datkami ubogich. Sprzedawał również niekiedy swoje prace za grosze.

Nadszedł jednak czas, gdy zaczął bogacić się na swojej twórczości. Wykupił wtedy rodzinną kamienicę na ulicy Floriańskiej 41 w Krakowie (dom Matejki został w roku 1895 przekształcony w muzeum malarza). Do końca życia Matejko cieszył się wielką sławą w całej Europie, nie brał jednak udziału w życiu publicznym, gdyż wystąpienia publiczne go przerażały. Został dyrektorem krakowskiej Szkoły Sztuk Pięknych, odrzucając pracę w Akademii Sztuk Pięknych w Pradze. Jego uczniami byli między innymi: Stanisław Wyspiański, Jacek Malczewski i Józef Mehoffer. Walczył o upiększenie Krakowa i zachowanie jego zabytków.

Zakupił majątek w Krzesławicach (obecnie część Nowej Huty w Krakowie) wraz z dworem, stworzył tam wiele znanych nam obrazów. Zmarł 1 listopada 1893 roku w Krakowie w wieku 55 lat na skutek pęknięcia wrzodu żołądka. Podczas pogrzebu Matejki bił dzwon wawelski – Zygmunt. W pogrzebie artysty uczestniczyło tysiące krakowian, a także artyści z całej Europy. Został pochowany w grobie rodzinnym na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie.

Matejko był autorem ponad trzystu obrazów olejnych oraz kilkuset rysunków i szkiców. Uważa się go za jednego z najwybitniejszych polskich malarzy w historii.